

Đurdija BOROVIJAK

*Arhiv Jugoslavije, Beograd, Srbija
borovnjak@arhivyu.rs*

UDK/UDC: 930.25(063)(497.11 Šabac)"2025" (047)

Primljeno/Received: 21. 07. 2026.

Prihvaćeno/Accepted: 05. 08. 2026.

Izveštaj sa IX Međunarodnog arhivističkog savetovanja Arhivističkog društva Srbije „ŠABAC 2025“ – rezime i utisci

Conference Report on the 9th International Archival Conference of the Archival Association of Serbia “ŠABAC 2025” – Summary and Impressions

U Šapcu je od 8. do 10. oktobra 2025. godine održano Deveto međunarodno arhivističko savetovanje Arhivističkog društva Srbije. Ovaj značajan stručni skup organizovan je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Srbije i uz veliku podršku grada Šapca. Ulogu domaćina preuzeo je Međuopštinski istorijski arhiv Šabac, dok je Međuopštinski istorijski arhiv Čačak učestvovao kao suorganizator. Ovogodišnje Savetovanje okupilo je više od dvadeset eminentnih domaćih stručnjaka i stručnjaka iz regiona koji su učestvovali sa svojim radovima.

Svečano otvaranje upriličeno je u sredu, 8. oktobra, u šabačkom Hotelu „Sloboda“ u kome je održano Savetovanje. Prisutnima se najpre obratila Lela Pavlović, predsednica Arhivističkog društva Srbije. U ime domaćina, reč je uzela Svetlana Stanković, direktorka Međuopštinskog istorijskog arhiva u Šapcu, dok su goste pozdravili i dr. Nebojša Kuzmanović,

Prilog 1. *Obraćanje Lele Pavlović,
predsednice Arhivističkog društva Srbije.*

direktor Arhiva Vojvodine, kao i gradonačelnik Šapca, dr. Aleksandar Pajić, koji je učesnicima Savetovanja poželio srdačnu dobrodošlicu.

Prilog 2. Obraćanje Svetlane Stanković, direktorka Međuoštinskog istorijskog arhiva u Šapcu.

U okviru programa prikazan je film o Međuoštinskom istorijskom arhivu Šabac pod naslovom „Tiha riznica prošlosti“. Nakon toga, dugogodišnji partneri ovog savetovanja – beogradska preduzeća za proizvodnju metalne opreme Trevis d.o.o. i Metal Furniture Plus d.o.o. – predstavili su svoj asortiman proizvoda. Tom prilikom, Jovica Zeković je održao

kratku prezentaciju o poslovanju i proizvodnom programu firme Trevis d.o.o.

Poseban segment programa bio je posvećen promociji publikacije „Arhivist I-XXXIX (1951–1989): Bibliografija“ autorke Slobodanke Cvetković. Ovo kapitalno delo objavilo je Arhivističko društvo Srbije krajem 2024. godine, povodom obeležavanja 70 godina od osnivanja Društva arhivskih radnika Srbije. O značaju bibliografije i samom časopisu „Arhivist“ na promociji su govorili Nebojša Cvejić, bibliotekar savetnik iz Biblioteke šabačke, Tatjana Jovanović, bibliotekar savetnik Državnog arhiva Srbije, recenzenti, kao i sama autorka, arhivski savetnik Slobodanka Cvetković.

Prilog 3. Promotori publikacije „Arhivist I-XXXIX (1951–1989): Bibliografija“, autorke Slobodanke Cvetković.

Radni deo Savetovanja započeo je prvom sesijom na temu *Arhivi, društvo i država*, u okviru koje je predstavljeno pet stručnih radova. Ovom sesijom predsedavali su moderatori Milorad Jovanović (Istorijski arhiv Jagodina) i Ljiljana Dožić (Arhiv Vojvodine).

U okviru ove teme, dr. Jasmina Živković (Istorijski arhiv Požarevac) predstavila je koautorski rad sa Markom Markovićem (direktor Arhiva Kosova i Metohije) pod naslovom „Arhivska građa na Kosovu i Metohiji. Stanje, zaštita i dostupnost“. Iz iste institucije, Nemanja S. Dimitrijević (Arhiv Kosova i Metohije) izlagao je na temu „Arhiv Kosova i Metohije i stvaraoci: trenutno stanje i izazovi u radu“. Takođe, dr. Saša Ilić (Narodna banka Srbije) predstavio je svoj rad „Istorija danas. Savremeni društveni pokret(i), njihova arhivska građa i uloga arhiva“. O iskustvima i praksi iz regiona govorio je Jasmin Turčalo iz Istorijskog arhiva Sarajevo (Bosna i Hercegovina), koji je akcenat stavio na, kako i njegov rad nosi naslov, „Važnost odnosa osnivača i arhiva kao preduslov za napredak arhivske struke u Bosni i Hercegovini“. Prva sesija uspešno je zaokružena izlaganjem Dušana Guteše, koji je predstavio zajednički rad sa Suzanom Milenković iz Vojnog arhiva u Beogradu na temu „Arhivska građa u ratnim okolnostima: iskustva iz savremene istorije Srbije i normativni okviri“.

Prilog 4. Detalj sa IX Međunarodnog arhivističkog savetovanja „ŠABAC 2025“.

Drugom sesijom, održanom u nastavku prvog radnog dana, predsedavali su dr. Boris Bulatović (Arhiv Vojvodine) i Goran Milosavljević (Istorijski arhiv Šumadije, Kragujevac). Tokom ove sesije predstavljeno je osam radova u okviru teme *Aktuelna pitanja arhivske teorije i prakse*.

O radu pod naslovom „Arhiva Bogoslovije Svetog Kirila i Metodija u Prizrenu“, čiji su autori Bojana Dašić i Milutin Miltojević (Istorijski arhiv Niš),

referisao je Milutin Miltojević. Siniša Domazet (Arhiv Bosne i Hercegovine) predstavio je rad „Šabac u fondu Kraljevske banske uprave Drinske banovine u Arhivu Bosne i Hercegovine“, dok je mr. Vladimir Ivanišević (Arhiv Vojvodine) govorio na temu „Upravljanje dokumentarnim materijalom prema standardu SRPS ISO 15489-1:2019“.

Istorijski razvoj administracije približio je Predrag Vidanović (Istorijski arhiv Pirot) kroz izlaganje „Istorija delovodnog protokola u modernoj Srbiji“, a Mirjana Dimitrijević (Istorijski arhiv Leskovac) prikazala je praktičnu primenu novih tehnologija u radu „E-pisarnica u službi efikasne uprave: Primer Opštine Medveđa“. Iz Državnog arhiva Srbije, Tamara Govedarica dala je analizu na temu „Rokovi čuvanja dokumentarnog materijala propisani zakonom koji se primenjuju kod pravnih lica“. Radni deo prvog dana Savetovanja zaokružen je zajedničkim izlaganjem doc. dr. Irene Kolaj Ristanović (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu) i Dragane Mitrašinić (Istorijski arhiv Beograda) pod naslovom „Osmansko nasleđe u muzičkom delu Said-efendije“.

Pored radnog dela, domaćini su se potrudili da gostima predstave i kulturno-istorijsko nasleđe ovog kraja, pa je u popodnevnom časovima organizovan izlet do Spomen-kompleksa „Tekereš“ i Banje Koviljače. Nakon ekskurzije, učesnici su u Šapcu obišli i Međuopštinski istorijski arhiv, domaćina ovogodišnjeg skupa. Prvi dan Savetovanja uspešno je zaokružen svečanom večerom i zajedničkim druženjem u lepom ambijentu.

Prilog 5. Zajednička fotografija učesnika IX Međunarodnog arhivističkog savetovanja „ŠABAC 2025“ u Banja Koviljači.

Program Savetovanja nastavljen je u petak, 10. oktobra, daljnjim izlaganjima u okviru teme *Aktuelna pitanja arhivske teorije i prakse*, kojom su predsedavale moderatorke Tatjana Segedinčev (Istorijski arhiv Subotica) i Jasmina Latinović (Istorijski arhiv Beograda).

U fokusu prvog dela bile su teme tehničke zaštite. O očuvanju starih rukopisa govorila je dr. Nataša Dimitrić (Biblioteka Matice srpske) sa temom „Konzervacija i restauracija rukopisa Rukopisnog odeljenja Matice srpske“, dok se dr. Biljana Škrbić sa Univerziteta u Novom Sadu osvrnula na važnost kontrole aerozagađenja u depoima radi zaštite građe i zdravlja zaposlenih i predstavila rad „Specifikacija maksimalno dozvoljenih nivoa zagađujućih jedinjenja u arhivima u cilju održivosti arhivske građe i zdravlja zaposlenih“. Praktična iskustva na lokalnom nivou prenela je Jasminka Marković (Istorijski arhiv Kraljevo), analizirajući zaštitu građe u institucijama kulture u Kraljevu, sa radom „Zaštita arhivske građe u ustanovama kulture u Kraljevu“. Političku i društvenu istoriju te složenu strukturu fondova društveno-političkih organizacija od 1941. do 1990. godine osvetlila je Aleksandra Matić (Državni arhiv Srbije) radom „Fondovi društveno-političkih organizacija u Državnom arhivu Srbije – Centralni komitet Saveza komunista Srbije i pridružene partijske organizacije, 1941–1990“. Pedagošku dimenziju struke i kako arhivi imaju ulogu u obrazovanju pokazala je predstavница Arhiva Jugoslavije, Vidosava Eraković, predstavljajući svoj koautorski rad sa Tamarom Stojanović (Arhiv Jugoslavije) u izlaganju „Uloga arhiva u vaspitno-obrazovnom procesu. Primeri iz strane i domaće prakse“. Plodnu izdavačku delatnost kragujevačkog arhiva i dugu tradiciju publikovanja u okviru svoje kuće izložio je Goran Milosavljević (Istorijski arhiv Šumadije) kroz rad „Osvrt na izdavačku delatnost Istorijskog arhiva Šumadije od osnivanja do današnjih dana“.

Predstavljanje radova na Savetovanju završeno je izlaganjem o vrednosti pisane baštine i pregledom zbirke starih i retkih knjiga u srpskim arhivima, što su u zajedničkom radu pripremili mr. Marko Perić (Istorijski arhiv Beograd) i Milan Gačić (Biblioteka „Milorad Panić Surep“, Beograd) pod naslovom „Pregled i značaj zbirke stare i retke knjige u arhivima u Srbiji“.

Konačno, tokom dva radna dana i u okviru dve raspisane teme, na Savetovanju je uspešno predstavljeno 19 od ukupno 20 prihvaćenih radova. Jedina autorka koja zbog objektivnih okolnosti nije bila u mogućnosti da prisustvuje skupu i lično izloži svoj rad na temu „Zakon o arhivskoj građi i arhivskoj delatnosti – od norme do potrebe“ bila je Milena Popović Subić, arhivski savetnik u penziji.

Program je upotpunjen i vrlo posećenom radionicom namenjenom arhivistima i arhivarima, pod naslovom *Aktuelna pitanja arhivske teorije i prakse od značaja za arhive i pravne subjekte/stvaraoce i imaoce arhivske građe i dokumentarnog materijala*, koja se kako se iz naslova vidi bavila aktuelnim pitanjima teorije i prakse od značaja za arhive, ali i za pravne subjekte kao stvaraoce i imaoce građe. Ovu konstruktivnu raspravu vodila je moderatorka dr. Jasmina Živković ispred Radne grupe ADS za zaštitu arhivske građe van arhiva,

uz učešće kolega iz ove grupe – Marije Todorović (Istorijski arhiv Šumadije), Jasmine Latinović (Istorijski arhiv Beograd) i Aleksandra Rafailovića (Državni arhiv Srbije).

Tokom radionice razmatrane su dve ključne teme: *Valorizacija arhivske građe i dokumentarnog materijala u kontekstu najnovijih arhivskih zakonskih i podzakonskih propisa i Elektronsko arhiviranje (eArhiv) – aktuelni trenutak, prednosti, dileme i izazovi*. Poseban doprinos skupu dao je gost radionice, Vojkan Gligorijević iz Kancelarije za informacione tehnologije i elektronsku upravu Vlade Republike Srbije. On je prisutnima bliže predstavio rad u softverima eArhiv i ePisarnica i kroz otvoreni dijalog odgovorio na mnoga pitanja koje struka trenutno ima u vezi sa digitalizacijom i primenom ovih softvera u praksi.

Sa puno pozitivnih utisaka i ostvarenih ciljeva, u Šapcu je uspešno završeno Deveto međunarodno arhivističko savetovanje. Na jednom mestu su se čule stručne novine, predstavljeni su rezultati najnovijih istraživanja u struci i analizirani su ključni izazovi te tekuće stanje struke. Na ovom uspehu Arhivističko društvo Srbije duguje zahvalnost kako izlagačima i moderatorima, tako i brojnim pratiocima programa i radionica.

Ovaj događaj, značajan za arhivsku struku, organizovan je pod okriljem Ministarstva kulture Republike Srbije, uz svesrdnu podršku Grada Šapca i domaćina, Međuopštinskog istorijskog arhiva Šabac. Za realizaciju skupa zaslužan je Organizacioni odbor, dok su stručni pečat Međunarodnom arhivističkom savetovanju „Šabac 2025“ dali sami učesnici, koji su svojim elaboracijama i teorijskim ekspertizama potvrdili visok nivo koji tradicionalno neguje Arhivističko društvo Srbije.

Uspešnoj realizaciji ovogodišnjeg Savetovanja doprinela je sveobuhvatna institucionalna i strukovna podrška vodećih udruženja arhivskih radnika, arhiva i imalaca građe iz Republike Srbije i država regiona. Kontinuitet saradnje sa strukovnim udruženjima potvrđen je aktivnim učešćem regionalnih i nacionalnih udruženja arhivskih radnika. Podršku Arhivističkom društvu Srbije uputili su: Društvo arhivskih radnika Vojvodine, Udruženje arhivskih radnika Bosne i Hercegovine, Udruženje arhivskih radnika Republike Srpske, Društvo arhivskih zaposlenika Tuzlanskog kantona, Udruženje arhivskih radnika u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Naučnoj i stručnoj dimenziji skupa doprinelo je prisustvo rukovodstva i stručnih kadrova iz ključnih arhivskih ustanova Srbije. Na Savetovanju su uzeli učešće arhivi nacionalnog ranga i posebnog statusa: Državni arhiv Srbije, Arhiv Kosova i Metohije, Arhiv Vojvodine, Arhiv Jugoslavije i Vojni arhiv; zatim brojni istorijski arhivi: iz Beograda, Novog Sada, Subotice, Sombora, Pančeva, Zrenjanina, Bele Crkve, Požarevca, Kragujevca, Jagodine, Čačka, Užica, Kraljeva, Kruševca, Novog Pazara, Zaječara, Niša, Pirota i Leskovca kao i arhivi iz okruženja: Arhiv Bosne i Hercegovine, Arhiv Republike Srpske, Javna ustanova Arhiv Tuzlanskog kantona, Državnog arhiva Crne Gore.

U prilog unapređenju saradnje i povezivanja teorije i prakse, zabeleženo je učešće predstavnika stvaralaca i imalaca arhivske građe. U ovom segmentu

posebno je bilo uočljivo aktivno učešće i brojnost predstavnika koji dolaze iz administrativnih i privrednih centara, prevashodno Beograda i Kragujevca.

Podrška i broj prijavljenih učesnika za ovo Savetovanje, kako iz zemlje tako i iz regiona, čini nas veoma ponosnim i daje nam podsticaj za daljnji rad. Ideja vodilja o međusobnoj stručnoj razmeni iskustava u radu i odgovarajućim teorijskim studijama odabrane problematike pokazala je zavidan nivo dosadašnjih rezultata. Vrednost ovog Savetovanja čini upravo struktura učesnika koju čine stručni i naučni kadrovi iz domaćih i inostranih institucija zaštite. Konačno, Arhivističko društvo Srbije svim učesnicima koji su doprineli uspešnosti Savetovanja upućuje zahvalnost, a reči pohvale iskazuje svim učesnicima koji su pored izlaganja pripremili i svoje priloge za *Zbornik radova*.

Upravo zbog toga, ovakva stručna okupljanja ne predstavljaju samo uspešan završetak jednog poglavlja, već i snažan putokaz za sve buduće profesionalne korake, što nas dodatno obavezuje da i u narednim godinama ostanemo središte okupljanja eminentnih stručnjaka i podrška razvoju arhivističke profesije, kako u zemlji, tako i širom regiona.